

“Sosyal Ekoloji” yokken! “Karşılıklı Yardımlaşma” Vardı

Patika Ekoloji Kolektifi

2014

Muhtemeldir ki İngiliz kraliyet ailesine mensup kişiler, ya da başka krallıklardaki aristokratlar ya da onlara öykünen burjuvalar, 19. yüzyılın sonlarına doğru, doğa ve insan arasındaki “çatışma”da doğaya karşı “vicdanlı” tavırlarını takınıp birçok “... sevenler kulübü” kurmuşlardır. İlk çevreci ya da hayvansever kurumların mevzu bahis kesimlerin girişimleri olduğu gerçeğinden yola çıkılarak bu sonuca varılabilir.

1859’da yayınlanan Türlerin Kökeni’nin doğaya olan ilgiyi arttırdığı kesin olsa da, bundan toplum adına sonuç çıkarmaya çalışanların ulaştığı sonuç, Herbert Spencer örneğinde olduğu gibi çok da iç açıcı değil.

Öyle bir isim düşünün ki, 1902’de “türlerin kendi içinde” ve “diğer türler arasında” kurduğu ilişkiyi yola çıkarak şunları yazsın;

Kursağı yeterince dolu bir karınca bir arkadaşını reddedecek kadar bencil ise, ona bir düşman gibi, hatta daha kötü davranılır. Eğer bu ret, bir başka karınca grubuyla dövüşülürken yapılmışsa, düşmana gösterdikleri şiddetten daha fazlasıyla obur karıncaya saldırırlar. Ve eğer bir karınca, düşman türe ait bir karıncayı beslemeyi reddetmezse o karıncanın arkadaşları tarafından da dost olarak kabul edilir.

İnsana “ait” gibi görünen davranış kalıplarının doğa içerisinde diğer hayvanlarda da bulunduğunu göstermek, sadece “doğal uyumun” betimlemesini yapmak değildir. Aynı zamanda insanın, bu davranışları tekelinde bulduran “merkezi” konumunun da sorgulanmasıdır.

Ekolojinin sosyal bilimlerde anlam kazanmasından ortalama yetmiş yıl önce, tüm bunları söyleme cüretini gösteren o isim, Peter Kropotkin’dir. Antroposenterizm-Ekosentirizm tartışmalarının olmadığı bir tarihte, Peter Kropotkin insanın, doğa içerisindeki konumundan; içerisinde olduğu sistemle uyumlu bir şekilde evrildiğini anlatır.

1902’de yazdığı Karşılıklı Yardımlaşma; Evrimin Bir Faktörü isimli çalışması; canlıların doğada uyum içerisinde, beraberce ve birbirleriyle dayanışarak yaşadığını bilimsel olarak ispatlama girişimidir. Darwin’in teorisinden yola çıkıp, toplum tasavvurlarından büyük balık-küçük balık denklemleri üstünden faşizmin bilimsel temellerini kurmaya girişenlere büyük bir cevaptır Kropotkin’inki.

Doğa içerisindeki canlıların uyumundan hareketle, bir toplum tasavvurundan bahsetmek için acele etmez Kropotkin. Modern olmayan insan topluluklarında da, bu uyumun varlığını göstererek, sadece bu yaşamın geçtiği bir dekor olarak bahsetmez doğadan. Doğanın uyumunu, türler arası uyumun koşulu sayar:

Barbar toplumunda, iki kişi arasındaki tartışmadan çıkan ve ölümle sonuçlanan bir kavgaya müdahale etmeyen bir görgü tanığına katil gibi davranılırdı; ancak herkesi koruyan devlet teorisine göre, görgü tanığının işe karışmasına gerek yok: müdahale edip etmemek polisin işi. Ve bir zamanlar vahşi bir ülkede, Hotantolar arasında, yiyeceği paylaşmak isteyen olup olmadığını üç kere sormadan yemek yemek çok ayıp sayılırken, günümüzde saygın bir yurttaşın tek yapması gereken şey, vergisini ödemek ve açların açlıktan ölmesine izin vermektir...

Yeni ekolojik teorilerin birbirini kovaladığı bir zamanda Kropotkin’i hatırlamak ne açıdan önem taşır? Ekoloji etrafında şekillenen literatür, gittikçe popülerleşiyor. Popülerleşme eğilimi, toplumsal bir ihtiyaçtan ziyade suni bir şekilde oluşmuş altı boş bir kanıksamaya işaret eder.

İçinde bulunduğumuz kapitalist sistemin, doğal uyumu yıprattığını görüyoruz. İhtiyaç duyulan ekolojik bir bakış açısı, suni gündemlerden farklı olarak, toplumsallaşma eğilimi içerisinde olmalıdır.

Bu, yeni toplumsal alternatifler ortaya koymak adına önemlidir. Ekoloji ve ilintili her mesele, akademik bir çalışma olmasının ötesine geçmek zorundadır ve doğanın kapitalist yıkımını “yeşile boyama” çabalarından çok uzak olmak zorundadır. Radikal bir dönüşümün elzem olduğu gerçeği, doğal uyumdan uzaklaştığımız her geçen gün kendini hissettirmektedir.

Kropotkin’i tekrar hatırlamanın gerek duyulacağı yer de burasıdır. Kropotkin’in sonraki sürecinde, bu doğal uyumsuzluğu yaratan iktidarı ve bunun kurumsallaşmasını dert edinmiş ve ekolojiyle uyum içinde bir toplumsal tahayyül ortaya koymuştur.

Bugün ekoloji denilince akla Bookchin ve Toplumsal Ekoloji kuramı geliyorsa bunun nedeni, ortaya attığı teorisinin şimdiki dönüştürmeye yönelik olması ve bunu gerçekçi bir programatik üzerine kurmasıdır.

Ve bu toplumsal dönüşümün hedefi doğal uyum arzusu, yani Kropotkin'in Karşılıklı Yardımlaşma'sıdır. Kropotkin'in tahayyülü farklı dönemlerde farklı deneyimler yaratmakla kalmamış etkisini şimdiki zamanda da sürdürmektedir.

Ekolojinin, Kropotkin dolayısıyla bir kez daha düşünülmesi, 1902'den bu yana devam eden bu dönüştürücü etkinin hissedilmesi için önemlidir.

Anarşist Kütüphane

Patika Ekoloji Kolektifi
“Sosyal Ekoloji” yokken! “Karşılıklı Yardımlaşma” Vardı
2014

Bu yazı Patika Ekoloji Dergisinin birinci sayısında yayımlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net